

Justyna Miko-Giedyk

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

E-MAIL: justyna.miko-giedyk@ujk.edu.pl ORCID: 0000-0002-3001-5735

Karolina Wiśniewska

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

E-MAIL: karolina.wisniewska@ujk.edu.pl ORCID: 0000-0002-3407-5778

Bartłomiej Kotowski

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

E-MAIL: bartlomiej.kotowski@ujk.edu.pl ORCID: 0000-0002-2952-0216

**Generacja antropocenu.
Co pedagogika i edukacja może/powinna/musi robić,
by nie zostawiać świata takim, jakim jest?**

**XXXVI Letnia Szkoła Młodych Pedagogów i Pedagożek
im. Marii Dudzikowej
(Kielce–Mąchocice Kapitulne k. Kielc 10–15.09.2023 r.)**

XXXVI Letnia Szkoła Młodych Pedagogów, po raz pierwszy pod nową nazwą – Letnia Szkoła Młodych Pedagogów i Pedagożek im. Marii Dudzikowej – odbyła się w dniach 10–15 września 2023 roku w malowniczej okolicy sprzyjającej naukowej refleksji, znajdującej się w samym sercu Gór Świętokrzyskich, w hotelu Ameliówka k/Kielc. Patronat naukowy tradycyjnie sprawował Komitet Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk, któremu przewodniczyła prof. dr hab. Agnieszka Cybal-Michalska. Gospodarzem XXXVI LSMPiP był Wydział Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach reprezentowany przez dziekan Wydziału, dr hab. Mariolę Wojciechowską, prof. UJK. Kierownictwo Szkoły objęły prof. dr hab. Maria Czerepaniak-Walczak oraz dr hab. Ewa Bochno, prof. UZ. Funkcję Prezydenta Forum Młodych Pedagogów przy KNP PAN kadencji 2022/2023 pełnił dr Bartłomiej Kotowski, a sekretarzami były dr Justyna Miko-Giedyk i dr Karolina Wiśniewska.

Problematykę tegorocznej Szkoły określał temat: „Generacja antropocenu. Co pedagogika i edukacja może/powinna/musi robić, by nie zostawiać świata takim, jakim jest?”. Przedmiotem dyskusji była refleksja nad przejawami

i konsekwencjami antropocenu – epoki w dziejach planety, w której czas geologiczny przeplata się z historią ludzkości. Epoki, w której działalność człowieka znacząco wpływa na procesy biologiczne, fizyczne i chemiczne zachodzące na Ziemi, a także w której ludzie trwale oddziałują na ekologiczne, społeczno-polityczne, gospodarcze, a także intelektualne, emocjonalne i etyczne warunki ludzkiego i nie-ludzkiego bytowania. Antropocen pojmowany jest jako epoka człowieka, w której to właśnie człowiek stał się czynnikiem geologicznym. Warto zauważyć, że ludzkość stanowi siłę geologiczną przekształcającą Ziemię, jej wnętrze, a także powierzchnię, równorzędnie z epokami lodowcowymi i ruchami płyt tektonicznych. Wielowymiarowość i złożoność tego wpływu i jego skutków kreśli natomiast zadania i zobowiązania wobec powszechnej edukacji. W tej sytuacji niezbędne jest otwarcie pedagogiki na to, **jak go badać, opisywać, wyjaśniać i reagować na niego poprzez wzmacnianie/ograniczanie aktywności i interwencji człowieka**, tak w odniesieniu do teraźniejszości, jak i w celu projektowania kierunków zmian w przyszłości. Z jednej strony spowodowane jest to zaawansowanym rozwojem technologicznym oraz ekspansjonistycznymi działaniami ludzi (m.in. prowadzenie wojen), z drugiej zaś dbałością o zachowanie równowagi i dobrostanu życia na planecie i we Wszechświecie (Czerepaniak-Walczak i Bochno, 2023).

Planeta oraz jej bliższe i dalsze otoczenie to przestrzeń aktywności nowych „mieszkańców” – *more-than-human* – ludzi i całego ekosystemu, a także podmiotów cyfrowo-technologicznych, w tym awatarów w metawersum, robotów społecznych oraz innych bytów materialnych i niematerialnych (w tym sztuczna inteligencja). Ich obecność i aktywność zapowiada nową epokę w dziejach Ziemi – postantropocen. Wymaga to od człowieka stawiania pytań i poszukiwania odpowiedzi na nie, w szczególności dotyczących tego, jakie emocjonalne, etyczne i intelektualne wyzwania oraz zobowiązania stają przed pedagogiką jako nauką społeczną i humanistyczną oraz przed szeroko pojętą edukacją.

Podczas LSMPiP zadaniem i udziałem pedagogów/pedagożek była refleksja nad rozumieniem skutków codziennego życia ludzi w epoce antropocenu. Celem było wzbudzenie refleksji wśród młodych badaczek i badaczy oraz stawianie pytań i poszukiwanie na nie odpowiedzi – pytań które będą stanowić źródło budowania krytycznej świadomości i promowania zrównoważonej obecności człowieka na Ziemi, jak również dadzą początek nowym formom transformacyjnej i transdyscyplinarnej edukacji (Czerepaniak-Walczak i Bochno, 2023).

Podjęta w 2023 roku problematyka koncentrowała się na społecznych i humanistycznych wyzwaniach, jakie stają przed pedagogiką i edukacją, a które wymagają wysokich kompetencji krytycznych, jak również odporności na

pokusy formułowania uproszczeń. Uszczegóławiała się ona w kontekście różnych teorii naukowych oraz przykładów praktyk pedagogicznych, a także w poszukiwaniu odpowiedzi, m.in. na następujące pytania:

- Jakie perspektywy metodologiczne są/mogą być użyteczne: co i jak warto i należy badać?
- Jak analizować, interpretować i opisywać fakty, zjawiska i procesy społeczne i edukacyjne dziejące się w epoce antropocenu?
- Jakie instrumentarium pojęciowe jest/może być potrzebne do opisu tych zjawisk z punktu widzenia nauk o edukacji? (Czerepaniak-Walczak i Bochno, 2023).

Tegoroczna Letnia Szkoła Młodych Pedagogów i Pedagożek im. Marii Dudzikowej miała charakter międzynarodowy. W inauguracji Szkoły w dniu 11 września 2023 roku dzięki transmisji online brało udział 14 doktorantów z Ukrainy. Ponadto także stacjonarnie wśród uczestników i profesorów biorących udział w LSMPiP były osoby z Ukrainy. Co więcej, prof. dr hab. Maria Czerepaniak-Walczak ufundowała stypendium, dzięki któremu w XXXVI LSMPiP mogła wziąć udział studentka studiów doktoranckich z Instytutu Edukacji Pedagogicznej i Edukacji Dorosłych im. Ivana Ziaziuna Narodowej Akademii Nauk Pedagogicznych Ukrainy – Oksana.

Ceremonia otwarcia XXXVI LSMPiP im. Marii Dudzikowej odbyła się 11 września 2023 w Auli im. ks. Stanisława Konarskiego na Wydziale Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach. W imieniu gospodarzy uczestników i uczestniczki Szkoły powitali J.M. Rektor UJK prof. dr hab. Stanisław Głuszek, dziekan Wydziału Pedagogiki i Psychologii UJK w Kielcach dr hab. Mariola Wojciechowska, prof. UJK, oraz dyrektor Instytutu Pedagogiki dr hab. Paulina Forma, prof. UJK. Uroczystej inauguracji XXXVI LSMPiP dokonała przewodnicząca Komitetu Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk prof. dr hab. Agnieszka Cybal-Michalska. Następnie głos zabrały kierowniczkę Szkoły – prof. dr hab. Maria Czerepaniak-Walczak i dr hab. Ewa Bochno, prof. UZ, które w swoim przemówieniu nawiązały do historii i tradycji Szkoły, jej symboliki i rytuałów. Wspomniały również o formach uczestnictwa, Patronce Szkoły oraz o jej Mistrzach.

Po oficjalnym otwarciu LSMPiP uczestnicy wysłuchali dwóch wykładów inauguracyjnych: „Relacja człowiek – środowisko w geologicznym antropocenie”, który wygłosiła prof. dr hab. Agnieszka Gałuszka, oraz „Edukacja w cieniu antropocenu: jak zmieniać panikę w nadzieję i odwagę”, który wygłosił prof. dr hab. Ryszard Maciej Łukaszewicz.

Jedną z wieloletnich tradycji LSMPiP jest przekazywanie insygniów symbolizujących trwałość i współpracę naukową oraz organizacyjną gospodarzom kolejnej szkoły. Insygnia te są nieodzownym elementem symbolicznym, który wpisał się już na stałe w tradycję Szkoły. W 2024 roku funkcję gospodarza LSMPiP będzie pełnić Wydział Nauk o Wychowaniu Uniwersytetu Łódzkiego, stąd też symbolizująca władzę i sprawne zarządzanie batuta („pałeczka dyrygenta”) została przekazana na ręce dziekan, dr hab. Aliny Wróbel, prof. UŁ, oraz Prodziekan, dr hab. Moniki Kin-Wiśniewskiej, prof. UŁ. Dokonała tego dziekan Wydziału Pedagogiki i Psychologii dr hab. Mariola Wojciechowska, prof. UJK, wypowiadając sentencję: „Niech otworzą się serca, kiesy i kasy dla dobra nauki”. Drugie insygnium Szkoły, czyli „Kociałkę” – atrybut sekretarzy Szkołysymbolizujący gospodarność, dobre planowanie i roztropność (Szewczyk-Kowalczyk, 2011, s. 116) – przekazali dr Bartłomiej Kotowski, dr Justyna Miko-Giedyk i dr Karolina Wiśniewska na ręce przyszłorocznego sekretarza Szkoły, dr Joanny Szewczyk-Kowalczyk, wypowiadając przy tym tradycyjne słowa: „Niech się twórczo miesza”.

Inauguracja Letnich Szkół bywa też okazją do podkreślenia ważnych wydarzeń z życia naukowego, dlatego w tym roku Kierowniczką i uczestniczką LSMPiP wyróżnili prof. Marka Konopczyńskiego za otrzymany niedawno doktorat honoris causa Uniwersytetu Zielonogórskiego.

Po uroczystym przekazaniu insygniów Kierowniczką Szkoły wyręczyły dyplomy „Strzał w dziesiątkę”, które stanowią swoiste wyróżnienie dla osób związanych z LSMPiP¹. W tym roku otrzymali je: dr hab. Maksymilian Chutoriański za bycie ze Szkołą od etapu magistra do samodzielnego pracownika naukowego, a także dr Colette Szczepaniak i dr Karol Motyl za pracę na rzecz popularyzacji Szkoły w mediach społecznościowych.

Po uroczystości otwarcia XXXVI LSMPiP uczestnicy wraz z Mistrzami udali się na spacer (połączony z konsultacjami naukowymi) do Rezerwatu Geologicznego Kadzielnia, położonego nieopodal Wydziału Pedagogiki i Psychologii UJK w Kielcach². Prowadząca spacer przewodniczka turystyczna przybliżyła osobliwości Kadzielni, osadzając je w kontekście antropocenu.

1 Warto przypomnieć, że pierwszy „Strzał w dziesiątkę” otrzymał od prof. Marii Dudzikowej prof. Roman Leppert w czasie IX LSMP w 1995 roku za odważne wystąpienie w czasie polemiki na II Zjeździe Pedagogicznym w Toruniu.

2 Kadzielnia (295 m n.p.m.) to jedno ze wzgórz Pasma Kadzielniańskiego, którego historia sięga nawet 360 milionów lat wstecz, a jej nazwa pochodzi prawdopodobnie od rosnącego w tym rejonie jałowca, który wykorzystywano do produkcji kadzideł. Kadzielnia stanowi największe skupisko 25 jaskiń na Kielecczyźnie. *Kadzielnia Kielce*, https://swietokrzyskie.travel/informator_turystyczny/natura/kadzielnia (dostęp: 23.09.2023).

Po spacerze uczestnicy udali się autokarem do hotelu Ameliówka, docelowego miejsca obrad tegorocznej Szkoły.

Jeszcze tego samego dnia wieczorem odbył się wieczór integracyjny „Poznajmy się bliżej”. Uczestnicy i uczestniczki opowiadali o sobie, przybliżali swoje ośrodki naukowe oraz omawiali swoje kierunki i plany badawcze. Wieletni uczestnicy odwoływali się także do zmian, jakie zaszły w ich aktywnościach badawczych i naukowych. Wtedy przekazano również wszystkim uczestnikom LSMPiP prezenty, czyli albumy o historii Kielc i Gór Świętokrzyskich, a także reprezentantom i reprezentantkom poszczególnych ośrodków naukowych upominki pozyskane od wydawnictw. Ponadto wszyscy zgromadzili się przy kronikach LSMPiP, które stanowią dwie opasłe księgi zawierające treści i zdjęcia z minionych lat funkcjonowania Szkoły. Ostatnim punktem tego dnia było wieczorne spotkanie Młodych po nazwą „Samorząd LSMPiP uaktywnia się” oraz Mistrzyń i Mistrzów – „Rada pedagogiczna”.

Kolejne dni LSMPiP przebiegały w intensywnej atmosferze pracy naukowej i twórczej, dyskusji, refleksji oraz wymiany doświadczeń dzięki zaplanowanym przez kierowniczkę Szkoły zajęciom, które były realizowane w formule typowej dla LSMPiP.

Zgodnie z tradycją Szkoły po zakończeniu swoich wykładów i seminariów Mistrzowie otrzymali w podziękowaniu figurki świętokrzyskiej Baby Jagi, które były nawiązaniem do symboliki Gór Świętokrzyskich (góry te słyną z legend o Babie Jadze i sabatach czarownic). Przy wręczaniu Baby Jagi sekretarze dziękowali za przyjęcie zaproszenia do udziału w LSMPiP oraz przeprowadzenie zajęć, zaznaczając przy tym, że według tradycji „im brzydsza Baba Jaga, tym więcej szczęścia w miejscu, w którym się znajduje”³.

Warto wspomnieć, że każdy dzień Szkoły rozpoczynał się „Poranną kawą” z kierowniczkami LSMPiP – czyli konsultacjami uczestników z kierowniczkami, co również stanowi tradycję Szkoły.

3 Czarownica, wieszczka, ale też znachorka – jej wizerunek stał się nieodłącznym symbolem regionu Kielcecczyny i Gór Świętokrzyskich i tak jest do dziś. W tradycji ludowej postać Baby Jagi ukształtowała się pod wpływem legend o pogańskiej przeszłości Łysca, a także o odbywających się tam sabatach, czyli zlotach czarownic. Sam wizerunek Baby Jagi sięga średniowiecza i przyjmuje się, że wywodzi się on z kręgu wierzeń antycznych, celtyckich lub germańskich. Świętokrzyska Baba Jaga lata na miotle, czyli najlepszym dla niej środku transportu, bowiem miotłę uznawano za symboliczny przedmiot związany z oczyszczaniem czy wypędzaniem złych mocy. Różni się więc od swoich poprzedniczek, które latały początkowo na zwierzętach lub elementach płotów czy żerdziach. Na świętokrzyskiej ziemi legendy i podania ludowe związane z Babą Jagą sięgają XV wieku i ściśle nawiązują do pogańskiej tradycji związanej z Łysą Górą (dawniej wierzono, że to na Gołoborzu odbywały się sabaty czarownic). Co ciekawe, współcześnie Baba Jaga odziana jest w świętokrzyski strój ludowy, czyli czarno-czerwoną zapaskę.

Wykładem połączonym z dyskusją dr hab. Maksymilian Chutorański rozpoczął kolejny dzień LSMPiP. Mówił o „Motywie pedagogicznym w antropocenie”. Następnie odbyła się „Giełda (p)różności”, czyli wystąpienia uczestników Szkoły, w ramach których prezentują oni własne projekty badawcze, omawiają wyniki swoich badań, a także dzielą się obawami dotyczącymi perspektyw teoretycznych i metodologicznych. Ta forma pracy odbyła się podczas tegorocznej Szkoły kilka razy. Łącznie w ramach „Giełdy (p)różności” wystąpiło 16 uczestników. Tego dnia odbył się również wykład prof. dr hab. Marka Konopczyńskiego pt. „Mity, półprawdy i prawdy w wychowaniu i resocjalizacji w kontekście kryzysu zmiany paradygmatycznej w naukach społecznych” oraz warsztat dr hab. Małgorzaty Kamińskiej, prof. SWPW na temat „Pedagogiczny słownik (post)antropocenu – warsztat twórczego myślenia”. Następnie miał miejsce warsztat pisarstwa naukowego – „Jak napisać o antropocenie nie tylko do Parezji?” – przygotowany przez prof. dr hab. Marię Czerepaniak-Walczak, dr hab. Alicję Korzeniecką-Bondar, prof. UwB, dr hab. Ewę Bochno, prof. UZ, a także zespół Czasopisma Forum Młodych Pedagogów „Parezia” (dr hab. Maksymiliana Chutorańskiego i dr Katarzynę Szorc).

Na zakończenie dnia zorganizowano grill w ramach „Spotkania z Mistrzami i Mistrzami”, podczas którego odbywały się konsultacje uczestników Szkoły. Kulturalną atrakcją tego wieczoru były opowieści świętokrzyskiej Baby Jagi, która „przyleciała” na brzozowej miotle do uczestników Szkoły prosto z Łysej Góry. W rolę Baby Jagi wcieliła się przewodniczka PTTK, która przebrana w regionalny strój Baby Jagi prowadziła „bajania” oraz przybliżała uczestnikom tradycję, kulturę i symbolikę regionu świętokrzyskiego.

Następny dzień (13 września) rozpoczął się tradycyjnie od konsultacji z kierowniczkami Szkoły. Następnie odbyły się wykłady połączone z dyskusją, które poprowadzili Marzena Okła-Drewnowicz („Od transferu do systemu społecznego”) oraz prof. dr hab. Zenon Gajdzica („Antropocen klimatu wokół szkoły – jak »złe i dobre idee« współkreują niepowodzenia edukacji włączającej”).

Po tej części uczestnicy wzięli udział w wycieczce do dworku Stefana Żeromskiego, Centrum Edukacji i Kultury „Szklany Dom” w Ciekotach⁴.

4 Centrum Edukacji i Kultury „Szklany Dom” to nowoczesna instytucja kultury, której misją są m.in. edukacja i pogłębianie wiedzy, budowanie więzi między tradycją Gór Świętokrzyskich a teraźniejszością, jak również pielęgnowanie i zachowanie pamięci o twórczości i życiu Stefana Żeromskiego. Miejsce to składa się z repliki starego dworku Żeromskiego – „Przeszłość” (gdzie przedstawiona jest pamięć o pisarzu, a także jego tęsknota za ziemią i domem rodzinnym) – a także nowego budynku – „Przyszłość” (czyli futurystycznych wizji pisarza, jego pragnień dotyczących lepszego i piękniejszego życia, które będzie udziałem naszego społeczeństwa). Centrum Edukacji i Kultury „Szklany Dom”. http://szklanydom.maslow.pl/pl/o_nas (dostęp: 23.09.2023).

Większość z dotarła tam autokarem, ale niektórzy, ci chcący się trochę „rozruszać”, pokonali trasę z hotelu do Ciekot spacerem. Oprócz doznań duchowych, estetycznych, kulturalnych i intelektualnych pobyt w Ciekotach zapewnił doznania smakowe, a to za sprawą wypieków regionalnych, które dla uczestników XXXVI LSMPiP przygotowali wójt gminy Masłów pan Tomasz Lato wraz z dyrektorem Wojciechem Purtakiem oraz panią Marzeną Biskupską. Warto dodać, że cała wycieczka była inicjatywą pana wójta Tomasza Lato.

Po powrocie z Centrum Edukacji i Kultury „Szklany Dom” dziekan Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, dr hab. Mariola Wojciechowska, prof. UJK, poprowadziła seminarium pt. „Zachwianie hierarchii wartości w antropocenie i jego przejawy w życiu młodzieży”. Następnie dr hab. Radosław Rybkowski, prof. UJ wygłosił wykład dotyczący „Uniwersytetu na drodze zagłady. Dlaczego tak trudno przekonać się do antropocenu?”. W kolejnej części dnia dr Aleksander Cywiński przeprowadził warsztat zatytułowany „Klimatyczny warsztat teatralny”. Następnie zaś odbyły się spotkania uczestników z Mistrzami i Mistrzyniami. Dzień zakończyło spotkanie Samorządu z Młodymi oraz tradycyjnie „Młodych z Młodymi”.

Podczas piątego dnia LSMPiP (14 września 2023) uczestnicy wysłuchali wykładu połączonego z dyskusją „Nierówności cyfrowe młodych ludzi – jak zmienia się to zjawisko” dr. hab. Jacka Pyżalskiego, prof. UAM, a także wzięli udział w debacie „Nierówności i antropocen” przeprowadzonej przez dr Anetę Makowską. Zgodnie z tradycją Szkoły przedostatni dzień LSMPiP zwińczyła „Uroczysta kolacja”, którą rozpoczęła swoim przemówieniem dr hab. Mariola Wojciechowska, prof. UJK. Następnie głos zabrały prof. dr hab. Maria Czerepaniak-Walczak i dr hab. Ewa Bochno, prof. UZ. Przy dźwiękach muzyki zaserwowano uczestnikom szkoły lokalne specjały. Kolacja przeplatana była wspomnieniami uczestników poprzednich szkół, dyskusjami naukowymi oraz towarzyskimi. Podczas niej miało miejsce również wręczenie dyplomów ukończenia XXXVI LSMPiP im. Marii Dudzikowej oraz rozstrzygnięcie konkursów.

Najbardziej aktywne w dyskusjach osoby otrzymały dyplomy w kategorii „Twórczy Szum” i „Twórczy Szumek”. W kategorii „Twórczy Szum” wyróżnienie odebrała mgr Hanna Krocak, a w kategorii „Twórczy Szumek” dr Agnieszka Kozłowska oraz mgr Jacek Jarosz. Z kolei Nagrody Auditorium za najlepsze wystąpienia podczas „Giełdy (p)różności” w kategorii „doktor/doktora” otrzymała dr Ewelina Konieczna za wystąpienie „Czy dzieci obawiają się zmian klimatycznych?”, a wyróżnienie przyznano dr Colette Szczepaniak za wystąpienie: „Jak w antropocenie „radzono sobie” z kobietami, a jak

kobiety radzą sobie w antropocenie? Herstorie”, dr Agnieszce Kozłowskiej za wystąpienie: „Edukacja ekologiczna w podstawie programowej w dobie Antropocenu: szkoły ponadpodstawowe”, dr Oksanie Ivanowej za „Związek między destrukcyjnym wpływem wojny na ekosystem Ukrainy a rezyliencją jednostki w warunkach wojny” oraz dr. Karolowi Motylowi za wystąpienie „Antropocen: „egocen” czy „allocen”? Szkic aksjologiczny faktycznych dawców szpiku kostnego”. Natomiast w kategorii „magister/magistra” nagrodę otrzymała mgr Joanna Antosik za wystąpienie „Problem kryzysu ekologicznego w procesie kształcenia w ruchu Budzącej się Szkoły”, zaś wyróżnienie w tej kategorii zdobył mgr Krzysztof Kasperek za wystąpienie „O znaczeniu doświadczeń samorządowych w edukacji w niezostawianiu świata jaki jest”.

Podczas tego wieczoru zgodnie z tradycją odbyła się „Fraszkolimerykajada” oraz pokaz memów przygotowanych przez uczestników, co wywołało wiele radości i entuzjazmu. Ponadto podczas uroczystej kolacji zaprezentował się w sztuce dotyczącej tematyki antropocenu reaktywowany po kilkuletniej przerwie kabaret „Beche-co?”. Miłym akcentem były także podziękowania od całej społeczności szkolnej XXXVI LSMPiP dla Sekretarzy tegorocznej Szkoły, którzy zostali obradowani upominkami nawiązującymi do tematyki Szkoły.

Podczas ostatniego dnia XXXVI LSMPiP wykład z dyskusją poświęcony Roli OZE w antropocenie zaprezentował pan Daniel Dziedzic. Ze swoim wykładem wystąpiły również Mistrzynie LSMPiP – prof. dr hab. Maria Czerepaniak-Walczak i dr hab. Ewa Bochno. Dotyczył on „Strategii badań społecznych i humanistycznych nad przejawami i konsekwencjami „czynienia sobie Ziemi poddaną” – implikacje wyników badań”. Końcowym etapem LSMPiP 2023 było podsumowanie i zamknięcie Szkoły przez Kierowniczkę oraz wymiana numerów telefonów, adresów mailowych i deklaracji spotkań za rok w Łodzi. Po lunchu uczestniczki i uczestnicy XXXVI Letniej Szkoły Młodych Pedagogów im. Marii Dudzikowej udali się w podróż powrotną do swoich domów.

XXXVI Letnia Szkoła Młodych Pedagogów i Pedagożek im. Marii Dudzikowej zostanie zapamiętana jako pierwsza pod zmienioną nazwą, zawierająca feminatyw „pedagożek”. Ponadto była to również pierwsza Szkoła transmitowana w formule online dla uczestników z Kijowa. W szczególności XXXVI LSMPiP zapisze się jednak w historii Szkoły jako wydarzenie promujące rozwój i dialog naukowy o charakterze międzynarodowym, wartości humanistyczne, wspólnotę szkolników, którym przyświeca hasło wielokrotnie powtarzane przez Patronkę LSMPiP – profesor Marię Dudzikową – „Współ w zespół!”. Zgodnie z twierdzeniem Kierowniczek Szkoły „szkoła trwa cały rok”, czego oznaką jest prowadzenie w mediach społecznościowych grupy

dyskusyjnej pod nazwą „Intelektualnie i towarzysko – Letnia Szkoła Młodych Pedagogów” oraz profilu na Facebooku – „Letnia Szkoła Młodych Pedagogów i Pedagożek”.

Poniżej dołączono fraszki napisane przez uczestników LSMPiP oraz scenariusz kabaretu spisany przez Iwonę Murawską poświęcony tematyce antropocenu.

BIBLIOGRAFIA

- Centrum Edukacji i Kultury „Szklany Dom”. http://szklanydom.maslow.pl/pl/o_nas (dostęp: 23.09.2023).
- Czerepaniak-Walczak, M. i Bochno, E. (2023). *Komunikat XXXVI Letniej Szkoły Młodych Pedagogów i Pedagożek im. Marii Dudzikowej*. <https://wpp.ujk.edu.pl/home/xxxvi-letnia-szkola-mloдых-pedagogow-i-pedagozek-im-marii-dudzikowej> (dostęp: 21.09.2023).
- Kadzielnia Kielce. https://swietokrzyskie.travel/informator_turystyczny/natura/kadzielnia (dostęp: 23.09.2023).
- Szewczyk-Kowalczyk, J. (2011). Letnia Szkoła Młodych Pedagogów w optyce jej rytuałów. W: E. Bochno i A. Korzeniecka-Bondar (red.), *O budowaniu kapitału ludzkiego i społecznego w środowisku naukowym. 25-lecie Letniej Szkoły Młodych Pedagogów przy KNP PAN*. Wydawnictwo OMCS.

Fraszkolimerykojada

Stefan Żeromski zamieszkał przy „Dino”
Drogi Stefanie, czy mam kupić wino?
Czy obiecasz mi wtedy, że wena nawet licha
Pozwoli mi napisać fraszkolimeryka?
(Ewelina Konieczna)

Śniadania, obiady, kolacje
Od rana same atrakcje.
Giełdy, wykłady, warsztaty,
Żeromski zaprasza do chaty!
(Edyta Halista-Telus)

Pani Profesor „MA TĘ MOC”!
Tańce są każdą noc.
Rano ciężko jest wstać.
Ale za robotę trzeba się brać!
(Edyta Halista-Telus)

I znów sunie po herbatę
 Klapki swoje przyodziewa
 Drapie się po nosie, w klatę
 A jak trzeba to zaśpiewa
 Termos zawsze ma przy sobie
 Do łazienki często biega
 Czy poznajesz, czy już wiesz kto?
 To przemiły nasz kolega!
 (Iwona Murawska)

Pewien Profesor Maks ze Szczecina
 Wtorkową sesję zaczyna
 Hybrydą nas rozbawia
 I do pobrania książki namawia
 Jaka jest tego przyczyna...?
 (Justyna Miko-Giedyk)

Do Karola
 Motylu, Motylu!
 Twoje serce złote,
 Dałeś „Jemu”, macie obaj
 Bo miałeś ochotę!
 Allo..., ego... jakie ma znaczenie
 Gdy przed „Nim” unicestwienie?
 (Anna Przygoda)

W mózgu zdarzyła mi się awaria
 Spiesz na pomoc już Profka Maria
 Konsultacje są do rana
 Ona nie do pokonania!
 (Iwona Murawska)

Pewien Profesor Ryszard z Wrocławia
 Szkołę Przyszłości przedstawia
 Mikrofonu wcale nie lubi
 Bo twierdzi, że go gubi
 Ale Jego ALE nas uzdrawia.
 (Justyna Miko-Giedyk)

Nie-ludzie potrzebują edukacji
 Twierdzi w trakcie wykładu M. Chutorański
 Rzeczy, cyborgi, hybrydy
 A co na to wieloryby?
 (Colette)

Rodzina nuklearna
 Czy interdyscyplinarna
 – u podłóż każdej rodziny
 Trwają żywe skamieliny!
 (H.K.)

Michael Jackson o planecie śpiewa
 Ciekawe o czym myśli Ewa?
 Może o tym, dlaczego Agata siedzi na krześle
 Ja w swojej głowie różne scenariusze kreślę...
 (Colette)

Po wykładzie dotyczącym antropocenu,
 Nie wymyślam, gdyż słyszało to wielu,
 Jak Kierowniczka Szkoły z pełnym przekonaniem
 Zaskoczyła słuchaczy kontrowersyjnym zdaniem:
 „Jestem żywą skamieliną holocenu.”
 (Karol Motyl)

W Letniej Szkole partycypowałam
 Choć swojego wystąpienia nie miałam.
 Słuchałam jednak uważnie,
 Ach, czasem było bardzo poważnie.
 Szerszenia bardzo się bałam,
 Ciągłe na boki spoglądałam.
 Ciekawych ludzi poznałam,
 W kabarecie udział rozważałam.
 Świeżej krwi dostarczyłam,
 Bo pierwszy raz tutaj byłam.
 Wiem, że wiele się tutaj jeszcze nauczę,
 Zatem za rok na pewno powrócę ☺
 (Paulina Woźniak-Chojnacka)

Do Ani
 Ania z Marią umówiona
 Cała w stresie, wystraszona.
 Grill już stygnie
 Ona czeka.
 Czas rozmowy wciąż odwleka.
 Baba Jaga radzi, nęci,
 Może Anię to zachęci?
 No i idzie, nawet kroczy,
 Patrzę sobie prosto w oczy.
 No co Aniu?
 Warto było czekać
 Żeby się ziściło
 Twe marzenie o nauce?
 Jasne! Ja tu wrócę!
 (Anna Przygoda)

Nasza Ewa znów się śmieje
 Przecież to kolejna Szkoła
 Zawsze jest na posterunku
 I na salę wszystkich woła
 A wieczorem już przy stole
 Kiedy wszyscy biesiadują

W ryzach śmiechu, łez padole
 Komentarze Jej wędrują.
 (Iwona Murawska)

Pewna Ewa z Zielonej Góry
 Postanowiła wrócić do natury
 Miziała się po ręce, pisiała
 A Justyna myślała,
 Że potrzebuje papierowej struktury.
 (Justyna Miko-Giedyk)

Kabaret LSMPiP (Kielce–Mąchocice Kapitulne k. Kielc 2023)

Iwona Murawska

Akcja kabaretu odbywa się w 2077 roku, w rzeczywistości zgoła innej niż ta, w której przyszło nam funkcjonować. Kryzys klimatyczny, eksploatacja dóbr naturalnych, niekontrolowane eksperymenty czy ograniczony dostęp do wody pitnej sprawiły, że warunki obradowania wydają się być niezwykle ekstremalne. Choć w perspektywie „epoki człowieka” scenariusz ten wydaje się nie być aż tak nieprawdopodobny. Całość, nieco kontrowersyjna i groteskowa, może bawić, szokować lub skłonić do refleksji nad rolą człowieka i pokłosiem jego działań. Na tapet zostają wzięte także rytuały Letnich Szkół Młodych Pedagogów i Pedagożek, oczywiście w wersji dostosowanej do nowych czasów. Cóż, należy pamiętać, że przeżyć i przetrwać to nasze najważniejsze zadanie, a napisanie książki nie jest niczym szczególnym przy konieczności polowania na dwumetrowe szczury.

Kabaretocen LSMP 2077

Reżyseria: uczestnicy i uczestniczki kabaretocenu
Iwona, a właściwie Polly Rad – scenariusz, kierowniczką szkoły w czasach zarazy
Aleksander, właściwie MeTalek – skażony profesor
Agnieszka – profesor Szprotowa
Hanna – sterylna doktorantka
Joanna, a właściwie Kasia Katastro – uczestniczka szkoły
Paula Fleja – szefowa hotelu
Dora Eksplora – „Wiadomości” antropocenu
Oksana Łózka – ostatnia psycholożka

Aleksander: Wrażliwe osoby prosimy o opuszczenie sali. Pozostanie grozi zakażeniem. Zapraszamy na kabaretocen!

Na salę trafia kilka par rękawiczek, które rozdaje Paula Fleja.

Rzut na scenę: wszędzie brudno – rdza, śmieci, nieprzyjemny zapach, stare meble, zwiędłe kwiaty, brudne stoliki, ostatnie słoiki.

Odtwarzany filmik: postapokaliptyczny trailer wprowadzający w klimat kabaretu przygotowany przez Kasię Katastro. W tle radosna muzyka w stylu country i postapokaliptyczne obrazy.

I. Wprowadzenie, czyli dobre złego początku

Dora Eksplora – wiadomości antropocenu: Rok 2077. Odbyna się 90 LSMP. Jednak warunki, w których przyszło obradować uczestnikom, znacznie różnią się od tych z pierwszych lat funkcjonowania... Witam kierowniczkę LSMP Polly Rad!

Kierowniczka: Witam wszystkich uczestników LSMP, założonej jeszcze przez ludzi holocenu. LSMP to nie rurki z kremem! Kto przetrwa, otrzyma strawę i certyfikat. Za pozostałych nie odpowiadamy! Na zły początek trzy suchary. Jak się nazywa dziennikarz w czasach postapo? Radioaktywny. Jak się nazywa konflikt dwóch mężczyzn? Wojna jądrowa. Jakie wiersze pisze oprawca? Katastrofa. *Rozlegają się brawa i śmiechy, słychać: „Ależ owszem” – wszyscy.*

Dora Eksplora: Niektóre rzeczy pozostają niezmiennie. *Dodaje dziennikarka i zaczyna kaszleć, jakby dusiła się od piachu i pyłu, wszyscy kaszlą. Członkowie trupy kabaretowej stają na środku sceny w półkołu, a następnie śpiewają piosenkę na melodię „Marchewkowe pole” unosząc i gestykulując rękoma.*

Piosenka

Atomowe pole kwitnie wokół mnie,
W tym pustkowiu rdzy ja tak codziennie tkwię.
Wszystko brudne, wody nie potrzeba mi
I o łąkach z rupieciami miewam sny
Wszystko się może sparzyć,
Wszystko się może sparzyć.
Zardzewiałe z metalami miewam dni,
W tym skażonym stanie jest najlepiej mi.
Rośnie sobie trzecia ręka, palców garść,
Kto mi powie, jak ja łupy swe mam brać?
Wszystko się może sparzyć,
Wszystko się może sparzyć.

II. Herbatka z prof. Szprotową

Dora Eksplora:

Metal w głowie, ruda głowa,
To profesor jest Szprotowa.
Na herbatkę nas zaprasza,
Chociaż pora to nie nasza.

Paula Fleja rozdaje kubki.

Szprotowa dynamicznie wchodzi. Ma słoik z resztką wody i wykorzystaną już kilka razy torebkę herbaty. Nalewa do brudnych naczyń, wyciskając każdemu trochę z torebki. Uczestnicy mają notatniki w postaci zardzewiałych blach. Sterylna doktorantka chce się podliznąć i przynosi szprotki w puszcze. Spotkanie rozpoczyna się.

Profesor Szprotowa: Najlepsza doktorantka. Zamykamy przewód... Dziś Szprotowa da ci trop, bierz łopatę, no i kop.

Pyta, co czytali, co wędchali. Wspomina o „Słowniku wyrazów ratujących bycie”, np. ocalenie, eksploracja, survival. Przepytytuje zdezorientowanych uczestników. Paula Fleja odbiera kubki. Herbata się kończy.

III. Postłowałność prof. MeTalkiem i bufet

Kierowniczką:

Ranny ogier, nocny Marek,
To jest właśnie nasz MeTalek.
To myśliwy znakomity
I profesor pracowity
Dzika bierze go zwierzyna,
Gdy polować znów zaczyna.

MeTalek wpada w łowiecki szal i opowiada, jak polować na robale, zmutowane niedźwiedzie i szczury.

MeTalek: Słuchajcie, książki to przeżytek, teraz trzeba czytać znaki natury. Zwierzynę dzielimy na dwie kategorie: te wielkie i jeszcze większe... I raz widziałem takiego szczura. *Rozstawia ręce na około 2 metry.* I nagle idzie, i ja go, trach! *Łapie osobę obok.* Książkę napisać? *Mówi z pogardą.* Szczura upoluj! To jest dopiero wyzwanie!

Dora Eksplora:

Pedagodzy holocenu
zawsze strawą się cieszyli,
Teraz nie jest wcale gorzej,
Suchar, puszka nas zadziwi.
To są rarytasy wielkie,
Zaspokoją głody wszelkie.

Wchodzi Paula Fleja, obsługa hotelu. Nie czuje się odpowiedzialna za uczestników. Wyciera ręce i stół brudną ścierką. Przynosi podejrzenie wyglądające jedzenie, niedbale rzuca je na stół. Na tacy niesie kromki posmarowane zieloną mazią i musztardą. Uczestnicy cieszą się wyborną strawą. Poczęstunek wędruje też na salę. Na jedzenie rzuca się jednak MeTalek i nie daje dojść do stawy innym.

Kierowniczką:

Co się stało, co się dzieje?
Czy MeTalek już szaleje?

Zaszkodziła mu ta strawa
I to jest poważna sprawa.
Już świejące ma oblicze,
Dzikich spazmów już nie zliczę...

*Po zjedzeniu dużej ilości strawy MeTalek zaczyna się dziwnie zachowywać...
Następuje próba jego okiełznania, która ostatecznie kończy się powodzeniem
i zamknięciem w klatce z dopiskiem: „ZŁY PIES”.*

Ostatnia psycholog

*Ostatnia psycholog jako eksponat. Ma napisy i kartki. Ludzie przechodzą obok
niej. „Chcesz porozmawiać o swoich rodzicach?”, „Pozwól sobie być sobą, zombie”,
„Możesz czuć złość” itp.*

Z radioaktywnością na TY

*Kasia Katastro: Przypominamy, że wciąż trwa konkurs o nagrodę Radiatorium
za najlepsze skażenie. Lektury: Butelka, „Płyn lugola”, jodek potasu w tabletkach.
Następnie pokazuje instrukcję noszenia maski, która przypomina pokaz bezpie-
czeństwa serwowany przez stewardessy w samolocie.*

IV. Ku pokrzepieniu serc, dziecięcy teatr postapo, czyli żyli krótko i nieszczęśliwie

Dora Eksplora:

Chcecie bajki, macie bajkę,
O kukielkach na śmietniku
Sterowanych przez lalkarza,
Szcześnie im się nie przydarza.

Kierowniczka rozdaje sznurki.

*Mamy nadzieję, że ta postapokaliptyczna bajka rozczuli niejednego zmutowa-
nego malucha.*

*Kierowniczka: Odkąd pamiętam, zawsze stały na wysypisku obok puszek, brudna
baletka odchylona, na ziemi poranione nóżki. Kurzyły się wśród samochodów,
wciąż obserwując koła rdzawe i czasem z boku jakiś robak zapewniał smętną im
zabawę. Kukielki zdarte, poranione, na twarzy miały blade uśmiechy, a serce lekko
poranione, lecz nie tęskniły nigdy one. W porze przybyszów o zachodzie ponury
lalkarz obok stanął, wyciągnął sznurki ze swej dłoni i z blachy steru miał koronę.
I poruszyły drętwe nóżki, co nie jest taką prostą sprawą, i śniły, że na łące tańczą,
a ktoś ukradkiem bije brawo. Lecz lalkarz ciągnął coraz mocniej, a ich odruchy
skrępowane, nie chciały już dla niego tańczyć, a były bardzo przymuszane.
Następnie zmęczeni użytkownicy udają się po wodę (ręce jak do pobierania). Jed-
nak w trakcie przychodzi Paula i informuje, że zawór jest nieczynny.*

Paula Fleja: Wody nie ma i nie będzie!

Zrezygnowani uczestnicy odchodzą z nosami na kwintę.

V. Rytuały (rad i ały) LSMP 2077

Sterylna doktorantka: Przypominamy o nadsyłaniu nekrolimeryków!

Była Anna dziś na szkole
I zniknęła w ścieków dole.
Karol wypił coś z butelki
I ma ogon bardzo wielki.
Była z nami Ewelina,
Teraz mutant ząb w nią wrzyna.
Szkoda nam też bardzo Asi,
Rozpuszczalnik jej nie pasi.

Wszyscy biją brawo i śmieją się. Następnie uczestnicy losują kolejne nekrolimeryki i po kolei odczytują:

1. Asi dzisiaj szukaliśmy, w ściekach ciało znaleźliśmy.
2. Jacek był tu dzisiaj z nami, poszedł w łowy z mutantami.
3. Co się z naszą Alą stało, ponoć bagno ją porwało.
4. Gdzie podziała się Colette, mutant zrobił z niej kotlet.
5. Kasia była z nami krótko, czy ją struło? Będzie smutno.

Kierowniczka: Korzystając z okazji, chciałabym podziękować wszystkim profesorom. Mam specjalny prezent, psią strawę, do podziału oczywiście, dodaje.

VI. Finał:

Kasia Katastro znajduje żywy kwiat, który jest symbolem nadziei i przekazuje go kierownictwu Szkoły, wszyscy śpiewają na melodię „Dziwny jest ten świat” Czesława Niemena:

Mam tak samo jak wy
Rdzawe pole, a w nim
Najbrudniejszy mój świat
I toksyczne dni.
Zapowiadam Wam o mutantach sny.
Kiedyś znajdę je tam
I na kołach jak wrak
Będę pędził co sił
Tam, gdzie żyją wszy.
Te paskudne,
przeraźliwe pchły!
Gdybym ujrzeć miał ten dziwaczny szal,
Już dziś wyruszaj ze mną tam!
Zobaczysz jak przywita gorzko nas
Natury ślad. x2

*Dora Eksplora przedstawia trupę kabaretową.
Koniec. Rozlegają się gromkie brawa.*